

ОСОБЛИВОСТІ ГРАМАТИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ІІІ РІВНЯ

У статті проведено аналіз психолого-педагогічної літератури із проблеми граматичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення ІІІ рівня та представлено результати емпіричного дослідження в якому порівнюється стан граматики у дітей з нормо-типичним розвитком та дітей із порушеннями мовлення. Для того, що б визначити особливості мовлення дітей із ЗНМ ІІІ рівня було проведено комплексне обстеження звуковимови, фонетико-фонематичних процесів, лексики, граматики, зв'язного мовлення за індивідуальною мовленнєвою картою. Основний акцент в дослідженні зроблено на стан граматики, зокрема, розглянуто три її складові: морфологію, словотворення та синтаксис. Діагностичне обстеження граматичної сторони мовлення складалось із вивчення таких вмінь, як: утворення множини іменників та їх зменшувально-пестливих форм, розуміння вживання прийменників, узгодження прикметників з іменниками в роді та числі та вміння відмінювати ці словосполучення та узгодження числівника з іменником, відмінювання дієслів за часом та вміння замінювати особу займенником.

Ключові слова: граматична сторона мовлення, граматична конструкція, граматична компетентність, загальне недорозвинення мовлення ІІІ рівня.

Постановка проблеми. Найважливішою умовою повноцінного мовленнєвого і психічного розвитку дитини дошкільного віку є формування граматичного компонента мовленнєвої системи, адже мова і мовлення виконують провідну функцію у розвитку мислення, в плануванні і організації діяльності дитини, самоорганізації поведінки, у формуванні соціальних зв'язків, у розвитку інших психічних процесів – пам'яті, сприймання, емоцій, волі. Труднощі при формуванні граматичних конструкцій, згодом, ускладнюють процес навчання дітей у школі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що питання загального недорозвинення мовлення із точки зору причинності і механізмів вивчалось багатьма дослідниками (Г. І. Жаренкова, Н. С. Жукова, Р. Є. Левіна, О. Р. Лурія, О. М. Мастюкова, Є. Ф. Соботович, В. В. Тищенко, Т. Б. Філічева та інші). У наш час, активно над вивченням особливостей граматики у дітей із загальним недорозвиненням мовлення, працюють М. К. Шеремет, В. В. Тищенко, Ю. В. Рібцун, В. О. Козинець, Л. І. Трофименко, Л. В. Кашуба та О. О. Буцак.

Мета написання статті: визначити особливості розвитку граматичної компетентності дітей дошкільного віку із ЗНМ ІІІ рівня.

Виклад основного матеріалу. Найпоширенішим системним порушенням мовлення у дітей дошкільного віку є загальне недорозвинення мовлення, при якому спостерігається порушення усіх сторін мовленнєвої діяльності: фонетико-фонематичних процесів, лексики-граматичної і синтаксичної сторін мовленнєвої комунікації [1, с. 44]. Вчені традиційно виділяють три рівні ЗНМ, проте в сучасній логопедичній літературі зустрічається ще один рівень – ІV.

Формування мовленнєвої компетенції в нормі вимагає оволодіння дитиною лексикою, фонетикою, граматиною та зв'язним мовленням. Граматична компетентність – вживання граматичних форм рідної мови відповідно до її законів і норм граматики (рід, число, відмінок, клична форма тощо), чуття граматичної форми, наявність корекційних навичок (контроль за правильністю вживання граматичних форм) [6, с. 14]. Ця компетенція передбачає знання дітьми:

- морфології, що вивчає структуру слова та граматичне значення в межах слова (відмінювання за родами, числами, відмінками);
- словотворення (особливості словотворення, функціонування й побудови споріднених слів);
- синтаксису (словосполучення та порядок розташування слів, загальні властивості речення).

Аналізуючи спеціальну літературу, науковці розглядають граматичну сторону мовлення дошкільників із ЗНМ ІІІ рівня, і наголошують на тому, що незважаючи на те, що усне мовлення дітей дошкільного віку із ЗНМ ІІІ рівня порівняно розгорнуте та достатнє для побутового рівня, проте в граматичній системі мовлення виявляються деякі особливості на морфологічному і синтаксичному

рівнях. Значні прогалини у ході мовленнєвого спілкування майже не виявляються. Але якщо поставити таких дітей в умови, коли необхідно використовувати ті або інші слова, граматичні категорії і синтаксичні конструкції, порушення в мовленнєвому розвитку стають більш помітними [3, с. 46].

Необхідні у повсякденному спілкуванні граматичні форми, категорії та синтаксичні конструкції такі як: рід, число, відмінок іменників і прикметників, форма числа, особи і часу дієслів, узгодження і керування, прості і складні речення), використовуються переважно правильно, але при ускладненні завдань і при необхідності виразити малознайомі відношення – аграматизми стають помітнішими [2, с. 18].

Більш поглиблене дослідження морфологічної системи словозміни свідчить про те, що діти дошкільного віку не до кінця розуміють та вживають відмінкові закінчення іменників і узгоджених з ними прикметників, дієслів, числівників. [3, с. 47].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить, що у дітей із ЗНМ було виявлено розуміння числових форм іменників і дієслів (заєць – зайці, теля – телята; машина їде – машини їдуть), родових та числових форм іменника за граматичною формою прикметника (круглий м'яч – круглі м'ячі; червоне яблуко, червона сукня, червоний листок, червоні олівці), родових форм дієслова (Женя зібрав гриби, Женя збрала гриби). Однак встановлені і відхилення у засвоєнні і використанні граматичних морфем: числових, родових, відмінкових форм слів, значень прикметників, деякі особливості узгодження числівника з іменником [3, с. 48].

Вченими встановлено, що діти із ЗНМ зазнають труднощів у правильному виборі наголосу багатьох слів і часто вживають неправильний наголос, особливо якщо слово змінюється: носá замість нóса, коня́м замість ко́ням. Неоднорідний характер мають порушення засвоєння граматичної категорії роду. Невелика кількість дітей мають труднощі в узгодженні іменників і прикметників у роді (переважно у середньому) (жовта сонечко, синя море, зелена відро) [4, с. 41].

Серед допущених помилок можна вказати і на такі, як неправильне та ненормативне узгодження числівника з іменником (чотири барабанів, два дерева, два рибок, п'ять сливів). Це, зокрема, пов'язано з орієнтацією дитини на значення іменника (наприклад, значення числівника чотири трансформується у значення багато). При цьому прийняті в мові норми узгодження не враховуються. Ці помилки, швидше за все, свідчать про недостатню спрямованість уваги дітей на граматичне оформлення мовлення [3, с. 43].

При розумінні значень добре засвоєних граматичних категорій деякі неправильні відповіді дітей свідчать про недостатній контроль за граматичним та звуковим оформленням висловлювань унаслідок недостатньої спрямованості і концентрації уваги. Наприклад, при виконанні завдання показати картинки, які пред'являє педагог впереміш (однина та множина іменників і дієслів), з'являлося більше неправильних відповідей, ніж при попарному пред'явленні матеріалу (стіл, груші, ложка, столи, груша, ложки і т.д.; що висить? що лежать? що лежить? що висять?). У процесі використання числових форм іменників дітям важко утворити правильну форму слова тоді, коли відбувається чергування голосних у корені (ведмідь – ведміді замість ведмеді, кіт – кіти замість коти, ніч – нічі замість ночі). Певні труднощі виникають у дітей при утворенні форм множини від іменників у значенні недорослості (котенятки, козленятки). Такі словоформи характерні для дітей і при нормальному розвитку, але на більш ранніх вікових етапах [2, с. 38].

Для того, щоб більш детально практично вивчити граматичну сторону мовлення, було проведено експериментальне дослідження мовлення. В ході експерименту було обстежено мовлення 15 дітей із загальним недорозвиненням мовлення III рівня та 15 дітей із нормо-типовим мовленнєвим розвитком. Серед дітей першої групи – 9 хлопчиків та 6 дівчаток, у другій групі відповідно – 7 та 8. Вікові межі досліджуваних – 4 – 6 років, тобто дошкільний вік. Основу індивідуальної мовленнєвої картки складала мовленнєва картка Т. Б. Філічевої та Г. В. Чиркіної [5, с. 14]. Окрім граматики, було досліджено анамнез кожної дитини, фонетико-фонематичні процеси, стан словника та зв'язного мовлення.

Першочергово було обстежено загальний розвиток дитини, у формі розмовно-описуючої бесіди (розпитування дітей про їх ім'я, вік, місце проживання та про імена батьків). Далі проводилось обстеження зв'язного мовлення, перед діагностикою інших процесів, з метою попередньої оцінки інших сторін мовлення та формування попередньої картини про стан монологічного мовлення.

При обстеженні словникового запасу досліджувався предметний словник дитини (пояснення значень слів, назви частин предметів, рівень узагальнення предметів дитиною), словник прикметників (підбір прикметника до іменника, добирання антонімів, утворення прикметників від іменників, утворення присвійних прикметників), словник дієслів («Хто що робить?», «Хто який голос подає?»). Дана частина мовленнєвої картки дає змогу конкретизувати рівень сформованості лексичного компонента мовленнєвої системи, а саме охарактеризувати активний та пасивний словник дітей, їх вміння оперувати різними частинами мови, давати характеристику предметам (дійову та якісну).

Не менш важливою частиною логопедичного обстеження дітей із ЗНМ є діагностика звуковимови дитини та диференціації звуків, аналіз фонетико-фонематичних процесів, а саме: аналіз звукового складу слова (виділення першого і останнього звука в слові), вимова слів складного звукового складу та повторення речення. Ця частина обстеження є повноцінною частиною мовленнєвої картки, проте вона входить в усі раніше згадані частини обстеження і є невід'ємною частиною кожного з них.

Дослідження стану сформованості граматичної сторони мовлення є одним з центральних моментів у встановленні логопедичного висновку і визначенні шляхів диференційованого навчання.

Вивчення стану сформованості системи морфологічної словозміни включало в себе рівень засвоєння системи значень граматичних морфем і способів їх мовного позначення (для іменників і прикметників: відмінкові, числові, родові зміни, для дієслів: категорії числа, роду).

З метою визначення рівня мовленнєвого розвитку дитини важливо встановити, чи володіє вона зміною основних частин мови за морфологічними категоріями і чи засвоїла вона їх граматичне значення. Перед тим, як розпочати спеціальне дослідження граматичної системи словозміни та виявлення особливостей засвоєння дітьми практичних мовних знань на морфологічному рівні (морфологічних узагальнень) та операцій з ними, необхідно визначити, які види мовлення (експресивне, імпресивне або і те, і інше) є порушеними у дитини та якого ступеня. З метою визначення порушених видів мовлення дитину просять скласти невеличку розповідь (3 – 4 речення) за однією картинкою та за серією сюжетних картинок і переказати невеличкий текст [2, с. 38].

Дослідження синтаксичної сторони мовлення включає [2, с. 33]:

- розуміння смислових зв'язків між словами в реченні; засвоєння дітьми синтаксичного значення слова у реченні;
- розуміння логіко-граматичних конструкцій.

Метою дослідження синтаксису є виявлення розуміння синтаксичного значення слова, визначення якісних та кількісних параметрів конструкцій, якими володіє дитина, самостійне використання засвоєних значень слова при побудові речень, оволодіння синтаксичними трансформаціями та синтаксичною синонімією, рівень розвитку слухового контролю на синтаксичному рівні. Результати дослідження синтаксичної сторони мовлення є достатньо інформативними для отримання необхідних даних, що характеризують відхилення у її засвоєнні та процес вибору дитиною граматичної програми висловлювання на синтаксичному рівні [2, с. 34].

Особливості формування синтаксичної сторони мовлення простежуються під час використання прийменників при складанні речень. Логопедичний висновок базується на багатосторонньому аналізі результатів спостереження за дитиною та на великій кількості прикладів мовлення дитини. Результати комплексного дослідження узагальнюються у вигляді логопедичного висновку, де вказується рівень мовленнєвого розвитку дитини та форма мовленнєвого порушення [2, с. 36].

Обстеження граматичної будови мови почалось із дослідження розуміння дітьми прийменників. Дітям пропонувались 6 речень, і вони повинні були доповнити їх прийменниками. Це завдання було достатньо важким для виконання дітям із ЗНМ, близько 27% дітей не впорались із жодним реченням. Деякі діти опускали прийменник або декілька разів вживали один і той самий прийменник, незалежно від змісту речення (Рибка плаває в акваріумі. В селом росте густий ліс). Часто вони не зважали на відмінок іменника, який стоїть відразу після пропущеного прийменника (На столі стоїть пляшка).

Завдання на утворення множини іменника (в називному та родовому відмінку) викликало чималі труднощі у виконанні. Близько 20% дітей не впорались із утворенням множини іменників у називному відмінку. Утворення родового відмінку теж виконувалось з труднощами. Дітям вдалось правильно виконати близько 40% завдання. Дуже часто діти допускали однотипні помилки (міст – місти – містів,

стілець – стілеці – стілеців). Проте, після виправлення, діти схоплювали принцип відмінювання і застосовували його помилково у всіх випадках (міст – мости – мостів, відро – відри – відрів), через незнання правильної парадигми відмінювання іменників за числами.

До обстеження граматичної сторони мовлення входить і утворення зменшувально-пестливих форм іменника, дані про утворення, подані у графіку (див. рис. 1). Дітям дуже важко було зрозуміти інструкцію до даного завдання. Спершу вони повторювали початкову форму слова, додаючи перед іменником прикметник (великий будинок – малий будинок).

Рис.1. Показники обстеження зменшувально-пестливих слів у дітей із ЗНМ III рівня

Згодом, вони зрозуміли інструкцію до даного завдання, проте припускались багатьох помилок (40% дітей не утворили жодної форми правильно). На графіку видно, що майже половина дітей не виконали дане завдання, двоє досліджуваних – правильно утворили дві форми, і лише один досліджуваний утворив правильно три форми із шести заданих слів.

Вміння узгоджувати прикметник з іменником в роді та числі дається дітям із ЗНМ III рівня з труднощами. Особливо важко дошкільникам узгоджувати іменник в середньому роді із прикметником, який вони часто ставлять у формі жіночого роду (червона сонечко, синя взуття). На графіку (див. рис. 2) видно наскільки великою є розбіжність між результатами отриманими в контрольній та експериментальній групах.

Рис.2. Показники узгодження прикметників з іменниками

Виконуючи завдання на узгодження іменника з числівником, діти не бачать різниці між узгодженням числівника два та п'ять та зазвичай плутають ці форми. Серед допущених помилок можна вказати і на такі, як неправильне та ненормативне узгодження числівника з іменником (чотири ляльків, два вухи, два ляльків, п'ять ручків). Близько 47% дітей експериментальної групи не впорались із цим завданням.

Вони давали або невірні відповіді, або зовсім відмовлялись припускати певні варіанти відповідей. При цьому в контрольній групі більше 60% дітей впорались із цим завданням без жодної

помилки.

Для того, щоб дослідити префіксальний спосіб словотворення, дітям обох груп пропонувався малюнок, який вони повинні були розглянути. На цій картинці цуценя перейшло через дорогу, а кошеня вийшло з хатинки. Діти повинні були відповісти на запитання: «Хто що робить?». Більшість відповідей дітей експериментальної групи свідчила про недостатній рівень розуміння значення префіксів. Найчастіше діти відповідали, що цуценя йде по дорозі, а кошеня йде з будинка. Тут також помітним є недостатнє оволодіння дітьми способами дієслова – доконаним та недоконаним.

Обстеження граматичної сторони мовлення включає в себе визначення рівня засвоєння парадигми відмінювання іменника та прикметника. Дітям пропонувалось завдання скласти речення, додаючи словосполучення «високе дерево». Через те, що діти із ЗНМ III рівня із значними труднощами оволодівають прийменниками, та не мають достатніх знань про те, якого відмінка вони вимагають, то дане завдання діти виконували з великою кількістю помилок та повільно. З 15 досліджуваних дітей експериментальної групи – 7 з них використовували при складанні речень початкову форму словосполучення (Біля тину росте високе дерево. Зелене листя у високе дерево). Інші діти відмінювали лише одну частину словосполучення (Орел кружляє над високим дерево. Коля радіє високе деревому.)

Незважаючи на те, що в активному словнику дітей із ЗНМ III рівня домінують дієслова, вони часто допускають помилки при їх відмінюванні за часом. Також більш помітним стає, вже раніше згадана проблема у виборі способу дієслова. Діти відмінюють слово «писати» в теперішньому часі (з аграматизмами, наприклад «пишет»), проте в майбутньому часі дуже часто зустрічається форма «напише», а не «буде писати».

Висновки. Отже, в результаті опрацювання літературних джерел та в результаті власного дослідження, можна зробити висновок, що дійсно при загальному недорозвиненні мовлення порушується звуковимовна з усіма компоненти мовленнєвої системи, а саме фонетико-фонематичними процесами, лексикою, граматики та зв'язним мовленням, що призводить у разі відсутності корекційного впливу, до труднощів під час навчання в школі. Надзвичайно важливо вчасно провести логопедичну роботу над усіма компонентами мовлення дитини.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Проведене дослідження є лише частинкою особливостей мовлення дітей дошкільного віку із ЗНМ III рівня та може стати частиною більш широкого дослідження в даному напрямку. Досліджені сторони граматичної системи мовлення можуть стати основою для укладання корекційних програм та підборі тих методик, які стануть найбільш ефективними для дітей даної нозології.

Використана література:

1. Буцак О. О., Дмитрів Ю. М. Особливості формування граматичної сторони мовлення в дітей дошкільного віку із ЗНМ III рівня / О. О. Буцак, Ю. М. Дмитрів // Матеріали III наук.-практ. студентської конференції «Сучасні тенденції та актуальні проблеми педагогічної освіти», Львів – 2018. – С. 19 – 20.
2. Трофименко Л. І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку: Навч.-метод. посібн. / Л. І. Трофименко. – Київ: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2014. – 72 с.
3. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ / Л. І. Трофименко. – Київ: «Актуальна освіта», 2013. – 108 с.
4. Трофименко Л. І. Механізми засвоєння лексико-граматичних одиниць мови учнями молодшого шкільного віку із нерізко вираженим ЗНМ / Л. І. Трофименко // Дефектологія. – 2013. – №1. – С. 9 – 13.
5. Филичева Т. Б. Подготовка к школе детей с общим недоразвитием речи в условиях специального детского сада: уч. пособ. / Т. Б. Филичева, Г. В. Чиркина. – М., 1991. – 235 с.
6. Шукшина Л. М. Допомога дітям з мовленнєвими проблемами / Л. М. Шукшина. – Київ: Шкільний світ, 2012. – 128 с.

References

1. Bushhak O. O., Dmytriv Ju. M. Osoblyvosti formuvannja ghramatychnoji storony movlennja v ditej doshkilnogho viku iz ZNM III rivnja / O. O. Bushhak, Ju. M. Dmytriv // Materialy III nauk.-prakt. studentskoji konferenciji «Suchasni tendenciji ta aktualjni problemy pedagoghichnoji osvity», Ljviv – 2018. – S. 19 – 20.
2. Trofymenko L. I. Diagnostyka ta korekcija zaghalnogho nedorozvytku movlennja u ditej doshkilnogho viku: Navch.-metod. posibn. / L. I. Trofymenko. – Kyjiv: Instytut specialnoji pedagoghiky NAPN Ukrajinu, 2014. – 72 s.
3. Trofymenko L. I. Korekcijne navchannja z rozvytku movlennja ditej starshogho doshkilnogho viku iz ZNM / L. I. Trofymenko. – Kyjiv: «Aktualjna osvita», 2013. – 108 s.
4. Trofymenko L. I. Mekhanizmy zasvojennja leksyko-ghramatychnykh odynycj movy uchnjamy molodshogho shilnogho viku iz nerizko vyrazhenym ZNM / L. I. Trofymenko // Defektologhija. – 2013. – #1. – S. 9 – 13.

5. Fylycheva T. B. Podghotovka k shkole detej s obshhym nedorazyvtyem rechy v uslovnykh special'nogo detskogo sada: uch. posob. / T. B. Fylycheva, Gh. V. Chyrkyna. – M., 1991. – 235 s.
6. Shukshyna L. M. Dopomogha ditjam z movlennjevny problemamy / L. M. Shukshyna. – Kyjiv: Shkilnyj svit, 2012. – 128 s.

Субашкевич И., Дмитрив Ю. Особенности грамматической стороны речи у детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи III уровня.

В статье проведен анализ психолого-педагогической литературы по проблеме грамматической стороны речи у детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи III уровня и представлены результаты эмпирического исследования в котором сравнивается состояние грамматики у детей с нормо-типичным развитием и детей с нарушениями речи. Для того, чтобы определить особенности речи детей с ОНР III уровня было проведено комплексное обследование звукопроизношения, фонетико-фонематических процессов, лексики, грамматики, связной речи по индивидуальной речевой карты. Основной акцент в ней сделан на состояние грамматики, в частности рассмотрены три ее составляющие: морфологию, словообразование и синтаксис. Диагностическое обследование грамматической стороны речи состояло из изучения таких умений, как: образование множественного числа существительных и их уменьшительно-ласкательных форм, понимание употребления предлогов, согласование прилагательных с существительными в роде и числе и умение склонять эти словосочетания и согласования числительного с существительным, спряжения глаголов по времени и умение заменять лицо местоимением.

Ключевые слова: грамматическая сторона речи, грамматическая конструкция, грамматическая компетентность, общее недоразвитие речи III уровня.

I. Subashkevych, Yu. Dmytriv. Peculiarities of the grammatical side of speech in preschool children with the 3rd level of general underdevelopment of speech.

The article analyzes the psychological and pedagogical literature on the grammatical side of speech in preschool children with the 3rd level of general underdevelopment of speech and presents the results of an empirical study that compares the state of grammar in children with normal (standard) development and in speech impaired children. In order to determine the peculiarities of the speech of children with the 3rd level of general underdevelopment of speech, a comprehensive examination of sound pronunciation, phonetic and phonemic processes, vocabulary, grammar, and coherent speech on an individual speech card was performed. The main focus of the study is made on the state of grammar, in particular, its three components are considered: morphology, word formation and syntax.

Keywords: grammatical side of speech, grammatical structure, grammatical competence, the 3rd level of general underdevelopment of speech.

Стаття надійшла до редакції 04.12.2018 р.

Статтю прийнято до друку 06.12.2018 р.

Рецензент : д.психол.н., проф. Островська К.О.

Рецензент : д.психол.н. Мартиненко І.В.

УДК: 376-056.264-053.4/5

Тарасова Т.Г. tarasova1309@gmail.com

РАННІ ПРОГНОСТИЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

В статті досліджуються взаємозв'язки між ранніми комунікативними навичками і демонстрованими формами поведінки дітей раннього віку з розладами спектру аутизму та характером пізнішого розвитку їхніх мовленнєвих навичок. За допомогою структурованого пошуку літератури та аналізу релевантних зарубіжних досліджень останніх років, основними факторами, що покращують прогноз розвитку активного мовлення для дітей з аутизмом на найбільш ранніх етапах формування мовленнєвих навичок, визначені: опанування дитиною навички розділення спільної уваги, вербальна реакція батьків на прояви активності з боку дитини, репертуар приголосних звуків у вокалізаціях дитини, свідомо комунікація дитини з батьками невербальними засобами та сформованість раннього пасивного словника. Крім того, прогноз розвитку мовлення покращує раннє використання дитиною вказівних жестів з метою обміну враженнями з дорослими чи інформування. Визначення ключових прогностичних факторів створює підстави для оптимізації програм раннього поведінкового втручання, які мають враховувати потенційний вплив корекції у визначених областях на пов'язані з ними типи поведінкових реакцій, що формуватимуться в процесі дорослішання.

Ключові слова: діти раннього віку, розлади аутистичного спектру, прогностичні фактори розвитку мовлення, раннє втручання.

Розлади аутистичного спектру (РАС) – діагностична категорія, що об'єднує окремі всебічні порушення психологічного розвитку людини та характеризується вираженим, всебічним дефіцитом соціальної взаємодії і спілкування, а також повторюваними і стереотипними шаблонами поведінки, інтересів і діяльності [1] Розповсюдженість аутизму в світі є різною. Згідно дослідження, проведеного в